

Odminování východního Slovenska

plk. v.z. Ing. Jan Pokorný

Po skončení druhé světové války se na osvobozeném území Československa nacházelo velké množství nevybuchlé munice. Tu zde zanechaly obě bojující strany. Zvláště obtížná byla situace na východním Slovensku, kde po těžkých bojích, při častém střídání dobytého území se měnila postavení vojsk. S likvidací tohoto nebezpečného materiálu se začalo ještě před úplným koncem druhé světové války.

Po ukončení války, to je od května 1945 do konce roku 1945 bylo podle archivních materiálů zneškodněno téměř sto tisíc kusů protitankových min, sedmdesát tisíc kusů protipěchotních min, pět set kusů leteckých bomb a 120 tisíc dělostřeleckých granátů všech ráží. Pyrotechnická očista území probíhala i v dalších poválečných letech. Do roku 1960 při ní zahynulo 78 ženistů a pyrotechniků.

Na příklad v letech 1962 až 1964, tedy skoro dvacet let po válce, prověřili pyrotechnici jen ve východoslovenském kraji prostor přes 600 ha a zneškodnili na 78 tisíc kusů dělostřelecké a pěchotní munice, 300 kusů protipěchotních min, 140 kusů protitankových min a 9 leteckých bomb. Nalezená munice byla i po tolika letech v poměrně dobrém stavu a mohla způsobit velké škody na majetku i životech. Na příklad v desetiletí 1952 až 1962 bylo výbuchem munice, většinou pozůstatky druhé světové války, usmrceno 289 a zraněno 1774 civilních osob, převážně dětí (zdroj pplk. Jaroslav Mikulanda, Vojenská technika, ročník 1966, číslo 9).

V roce 1963 Kriminologický ústav VB začal shromažďovat od jednotlivých Krajských správ VB přehled o větších nalezištích válečné munice. Tento přehled byl 02. 03. 1964 č.j. VB 3666/600-64 postoupen Ministerstvu národní obrany – velitelství ženijního vojska. Ministr národní obrany pak vydal rozkaz čis.12/64, kterým byli uvolňováni někteří specialisté ženijního vojska (např. pplk. Hudec, pplk. Jenčovský, pplk. Šebek, pplk. Hlobil, mjr. Šesták a další) k výpomoci pyrotechnikům krajských správ VB.

V roce 1965 pak bylo rozhodnuto nařízením č.j. 07246-41/MNO-VŽV a č.j. 031439/V1.A zapojit do odminování východního Slovenska i odminovací roty litoměřické 51. ženijní brigády a pardubické 1. ženijní brigády. Odminovací rota 51. ženijní brigády Litoměřice byla nasazena v období 16. 06. – 01. 08. 1965 a od 20. 06. – 07. 08. 1966 č.j. 012682-41/MNO-VŽV. Této rotě jsem v obou těchto termínech velel.

Před odjezdem probíhal zdokonalovací výcvik roty v rozsahu 34 hodin, z toho:

Vševojsková příprava	2 hod.
Minové zátarasy	20 hod.
Ničení	6 hod.
Pěchotní a dělostřelecká munice	4 hod.
Záloha ŽN 1.A	2 hod.

Odborná příprava byla rozdělena takto:

Minové zátarasy

Protitankové a protipěchotní miny 2. světové války	6 hod.
Druhy minových zátarasů a způsoby odtarasování	6 hod.
Odminovací prostředky	2 hod.
Úplné odminování terénu	6 hod.

Ničení

Ničení ženijních min a nevybuchlé munice	4 hod.
Bezpečnostní opatření při trhání	2 hod.

Úkolem bylo naučit vojáky konstrukci a principy ženijních min používaných německou a sovětskou armádou ve 2. světové válce, druhy rozněcovačů, způsoby adjustace, kladení a maskování min v různých půdách a min zajištěných proti zdvižení, vliv povětrnostních činitelů na kvalitu jednotlivých typů min a rozněcovačů při dlouhodobém uložení v zemi, způsoby zneškodňování jednotlivých typů min, bezpečnostní opatření při zacházení s tímto materiálem, jeho ukládání, nošení a převážení. Dále způsoby zřizování jednotlivých druhů výbušných zátarasů, zvláštnosti odminování terénu a zvedání min při jejich hlubokém uložení a částečném poškození, zřizování nástrah a jejich odstranění, plošné odminování, zvláštnosti při odminování lesních porostů, osad a vodních toků, způsoby vyčištění terénu od nevybuchlé munice, vytyčení a označení odminovaného terénu. V hodinách ničení pak zdokonalit vojáky v ničení jednotlivých druhů ženijní munice, ničení na místě nálezu a na trhací jámě, způsoby roznětu náloží. Dále druhy pěchotní a dělostřelecké munice používané za 2. světové války,

jednotné a dělené dělostřelecké náboje, granáty tříštivo-trhavé, průpalné, protipancéřové, zápalné, střelivo pro raketometry, ruční granáty, letecké pumy, munice neznámého původu. K dispozici byly služební předpisy Dě1-21-2, Dě1-21-3, Dě1-22-1, Dě1-27-2, Pom-dě1-25 a další.

Nařízení velitele 1. armády dále stanovilo: odminované prostory evidenčně podchytit do mapy M 1 : 25 000 a v Hlášení o úplném odminování prostoru ve 3 výtiscích. Dva výtisky přiložit k měsíčnímu hlášení ŽN V2. VO, jeden pro vnitřní potřebu. Po skončení nasazení se tyto odevzdají ŽN 18.msd i s mapovým materiálem.

Zaměstnání bylo plánováno na pondělí až pátek 07.00 – 14.00 hod odminování, sobota dopoledne zdonalovací výcvik ve znalostech minového materiálu, hospodářský den a údržba vozidel a techniky.

Samostatná odminovací rota měla velitele, ZVP, pyrotechnika, lékaře, ZVTV, 2 ženijní čety (3 družstva 1+6 ženistů, radista, zdravotnický instruktor, řidič), hospodářské družstvo a odminovací tank.

Technika: 1 GAZ-69A, 5 V3S, 1 T-805 Zdr, 1 Jawa 350, 1 T-54/MOV
Orientačně bylo plánováno odminovat 12 ha / 14 dní / ženijní četa

Kontaktní osoby: Předseda MNV Svidník p. Kostík
Ředitel ZDROJ Svidník p. Vasil Siňar
Ředitel ŠM Svidník p. Ján Vavrek

Vykládací stanice železničního transportu: Bardejov

Základna roty: objekt dílen ŠM Svidník

Po provedené rekognoskaci se ŽN V2. VO přímo v terénu byly stanoveny tyto úkoly:

- odminovat protitankové minové pole v obci Svidník v lese OSY, asi 5 ha (ŠM);
- odminovat protitankové minové pole v katastru obce Kapišová při řece Kapišovka v blízkosti rozcestí Ladomírová – Kapišová, 3 ha (p. Takáč – ŠM);
- odminovat protitankové minové pole v katastru obce Vyšná Písaná v lese KUTIKY, 3 ha (ved. polesí p. Magaň, poslední dům na pravé straně);
- odminovat smíšené minové pole v katastru obce Havranec v lese na parcelách 211a, 212a, 212b, 213b, asi 50 ha (Štátne lesy Dlhoňa, lesník p. Krysfaluši, ved. polesí p. Rusnák);
- odminovat smíšené minové pole mezi obcemi Kružlová a Nižná Písaná, 72 ha (místo zná předseda JRD p. Michal Timan, č.d. 79 Kružlová a tajemník MNV p. Fedor Cvik, č.d. 76 Kružlová).

Výsledkem práce odminovací roty v roce 1965 bylo odminovaných 216,9 ha půdy:

- Kružlová: 24,8 ha pastvin, 43 ha lesní porosty mezi obcemi Kružlová a Nižná Písaná;
- Havranec: 33,1 ha lesní porosty na parcelách 211a, 212a, 212b a 213f;
- Les Kutiky: 36 ha lesní porosty v katastru Vyšná Písaná;
- Ladomírová: 6 ha orné půdy a 36 ha pastviny;
- Kaštielik: 4 ha pastviny a 12 ha lesní porosty;
- Orlík: 22 ha pastviny.

Odminovací tank T-54/MOV najezdil 546 km a očistil 10 ha půdy. Současně odmilovával i rekultivoval orbou.

Odvelení roty bylo prodlouženo z důvodů povodní o 14 dní. V tomto čase rota zřídila provizorní lávku jako nouzové přemostění Ondavy ve Svidníku a demontovala a sestavila most ze soupravy BB přes řeku Ondavu.

V roce 1966 bylo nasazení roty nařízeno MNO-VŽV č.j. 012-682-41 z 28. 03. 1966 v termínu od 20. 06. do 07. 08.1966. Úkolem bylo:

- odminovat 40 ha v prostoru Sováreň v katastru Nižný Komárnik (upřesní p.Venglár a p. Peter Grešlik);
- odminovat 15 ha v prostoru Palota – Vydraň, okres Medzilaborce;
- odminovacím tankem T-54/MOV odminovat 20 ha v Kružlové, okr. Svidník a 50 ha v Čalovke (toto se neuskutečnilo);
- odminovat prostor bažin Mokrance u Moldavy;
- odminovat prostor skládky a palebných postavení v Hatalove, okr.Michalovce;
- vyhledat a zneškodnit nevybuchlé letecké bomby v Prešove a v Záhradném;
- odminovat později upřesněné plochy ve Vyšné Písané a v obci Dobroslava.

Rota se přesunula železničním převozem do Bardejova 20. 06. 1966 a pokračovala po vlastní ose do Svidníku. Další den byl věnován dokončení tábora a rekognoskaci terénu s veliteli čet. Od 22. 06. do 03. 07. odminování v prostoru Sováreň v katastru Nižný Komárník a průzkum v katastru Dobroslava.

- 04. 07. - 07. 07. odminování Nižný Komárník - štátné lesy;
- 08. 07. přesun do obce Palota, okr. Medzilaborce a vybudování tábora;
- 09. 07. průzkum pro odminování v prostoru Magura;
- 09. 07. až 14. 07. odminování v prostoru Magura;
- 15. 07. - 17. 07. odminování Vydraň, okres Medzilaborce;
- 18. 07. odminování menších ploch v katastru obcí Krajná Porubka, okr. Svidník, Hlivištia, okr. Sobrance, Krásny Brod, okr. Medzilaborce;
- 19. 07. likvidace munice podle požadavku krajského pyrotechnika VB kpt. Kost'a a Okresních oddělení VB Humenné a Medzilaborce v obcích Koškovce, okr. Humenné, Čabiny, Valentovce, Svetlice, Čabalovce, Kalinov, Habura, vše okr. Medzilaborce, Havaj a Varechov, okr. Stropkov;
- 20. 07. přesun roty do Zemplinské Teplice, okr. Trebišov;
- 21. 07. až 29. 07. odminování v prostoru Čalovka;
- 30. 07. až 05. 08. odminování menších ploch v katastru obcí Velké Ozorovce, okr. Trebišov, Ruská Bystrá, Ruský Hrabovec, Vyšná Rybnica, Tibava, Hlivištia, okr. Sobrance, Hatalov, okr. Michalovce a Mokrance, okr. Košice-vidiek.

Výsledkem odminovacích prací v roce 1966 bylo 187,25 ha prověřené a pyrotechnicky očištěné plochy:

Nižný Komárník, lokalita Sováreň	56,60 ha
Nižný Komárník	11,00 ha
Palota, lokalita Magura	39,00 ha
Vydraň	12,15 ha
Zemplinská Teplica, lokalita Čalovka	51,00 ha
Velké Ozorovce	7,50 ha
Ruská Bystrá	10,00 ha

Odminovací práce v letech 1965 i 1966 proběhly bez zranění osob, hmotných škod na majetku a bez mimořádných událostí. Je jen škoda, že se v nich nepokračovalo i v dalších letech, neboť na příklad v prostoru Havranec i Dobroslava se nacházelo velké množství nevybuchlé munice a v roce 1966 MNV Nižný Komárník požadoval odminovat dalších 150 ha a Štátné lesy v prostoru Vyšná Písaná 500 ha porostů. Jde však jako u všech činností v první řadě o peníze a těch je stále málo tam, kde by byly potřebné. Denní výkony u ženijních čet byly zpočátku malé. Časem však vojáci přivykli těžkým podmínkám (ostrá munice 21 let v zemi, neznámý členitý porostlý terén, zpočátku vedra, později časté deště, bláto) a normu 12 ha na četou plnili a překračovali. Práce s minovým bodcem byla sama o sobě namáhavá, pomalá, vyčerpávající fyzicky i duševně.

Nejcennější je to, že nedošlo k žádnému zranění. Vyžadovalo to však neustále udržovat všechny příslušníky čet ve střehu, nedopustit, aby jejich pozornost poklesla. Největší potíže nám dělala „ostřílenost“, která úměrně s časem narůstala. Proto velitelé čet každý den před zahájením zaměstnání poučovali všechny příslušníky o bezpečnostních předpisech a velitel roty, ZVP i pyrotechnik práci denně pečlivě kontrolovali.

Úzce jsme spolupracovali s orgány VB, zvláště s krajským pyrotechnikem a obvodními odděleními VB při ničení munice, kterou nacházeli občané při práci nebo děti při hrách.

Pobyt na Dukle jsme využili po všech stránkách. Uskutečnili jsme zájezd do Polska po stopách bojů 1. čs. Armádního sboru a seznámili jsme se přímo na bojišti s dukelskou operací od Krosna až po Ondavu. V osobním volnu jsme sehráli tři zápasy v kopané s místními kluby, třikrát v týdnu jsme promítali film, denně sledovali programy televize a hudební skupina uskutečnila šest vystoupení. Ve volném čase jsme usušili a svezli 1,2 tuny sena a výtěžek z brigád 3.200,- Kč jsme věnovali na fond pomoci po povodních.

Splněním a překročením úkolů jsme vrátili do používání desítky hektarů půdy, vrátili lidem pocit bezpečí před číhající zákeřnou smrtí. Odjížděli jsme ze Svidníku s jedinou myšlenkou: „aby se již nikdy neopakovaly výbuchy nejen v Údolí smrti, ale na celém světě“.

Přehled nalezené a zničené munice	1965	1966
Dělostřelecké granáty	268	170
Ruční granáty	310	268
Pěchotní munice	25.661	28.000

Pancéřovka	5	12
Pancéřovnice	6	2
Letecké bomby	1	1
Minometné miny	776	638
Ženíjní miny protitankové	17	2
Ženíjní miny protipěchotní	114	134
Nástrahy 1 kg TNT	1	1
Zapalovače dělostřeleckých granátů, ručních granátů, rozněcovače, rozbušky	81	133
Dělostřelecká raketa 280 mm	2	0

Do Vojenského muzea ve Svidníku bylo předáno:

Druh munice	kusů
Dělostřelecký granát 105 mm JOF	1
Minometná mina 82 mm MO	11
Schránka na S-Mi	1
Ruční granát vz. 21	1
Protipěchotní mina šrapnelová SMi-35	3
Ruční pěchotní zbraně	5
Maska protichemická s filtrem N	1

Odminovací práce prováděly jednotky ženíjního vojska prakticky každoročně, od ukončení druhé světové války. Tato činnost však nebyla vždy beze ztrát na životech. Že šlo vždy o významnou pomoc národnímu hospodářství vyplývá i z porovnání výsledků těchto prací z první poloviny šedesátých let.

nalezená munice	množství munice v kusech					množství PT a PP min v roce 1951
	1962	1963	1964	1965	celkem	
letecká puma	4	4	1	1	10	
PT miny	89	17	32	20	158	144
PP miny	63	126	107	61	357	7066
dělostřelecká a pěchotní munice	25761	38990	13116	27408	105275	
celkem PP a PT miny	152	143	139	81	515	7210

druh půdy	množství očištěné půdy v hektarech					Poznámka
	1962	1963	1964	1965	celkem	
orná půda	8,80	4,82	14,45	6,00	34,07	Pro srovnání: jen v roce 1951 bylo odminováno 754,71 ha půdy
pastviny	10,05	73,00	81,40	86,80	251,25	
lesní porost	105,80	110,00	69,75	124,10	409,65	
koryta řek	15,30	17,80	75,20		108,30	
stavební parcely	19,50		3,95		23,45	
celkem	159,45	205,62	244,75	216,90	826,72	

Přílohy:

- jmenný seznam příslušníků odminovací roty 1965, 1966
- formulář Hlášení o úplném odminování
- foto účastníků odminování a nalezené munice před zničením

Prameny:

- Vojenská technika, č.9, 1966
- Bojová příprava, 1965, 1966
- Ing. Emil Kulfánek, Mgr. Jan Haas: Z dějin pyrotechnické činnosti na českém území, Pracovní výtisk, 2003
- Osobní archiv plk. v.z. Ing. Jana Pokorného

Jmenný seznam příslušníků odminovací roty, 1965

Štáb

npor. Jan Pokorný, kpt. Vojtěch Mončák, kpt. Cyril Suchý, kpt. Spusta, čet.abs. Jan Mareš

1. ženijní četa

npor. Svoboda, des. Černý

1. družstvo

Rozsival
Cink
Pozler
Janeba
Chalupa
Šustr
Vlasák

2. družstvo

Vaško
Šimon
Dvořák
Hering
Mošner
Matějka
Kult

3. družstvo

Endredi
Charvát
Melva
Ptáček
Svoboda
Adi
Šparlinek

radista, řidič

Költe
Šafanda

2. ženijní četa

npor. Šulc, čet.abs. Kadlec

1. družstvo

Dobossi
Kozák
Erban
Starý
Mirijak
Coňk
Vontszemü

2. družstvo

Šindelář
Szabo
Jára
Adamita
Cajkovic
Vítovec
Švejcar

3. družstvo

Vrablím
Farkaš
Nechanický
Plass
Hajšel
Herák
Beer

radista, řidič

Janoušek
Kubín
Hell

Hospodářské družstvo

rtn. Skalník, des.abs. Maurer

Kopačka
Vaněk

Štěpánek
Kovanda
Urbánek
Křivan
Vohaňka
Svoboda

Zoul
Rusňák
Škapa

Jmenný seznam příslušníků odminovací roty, 1966

Štáb

kpt. Jan Pokorný, kpt. Vojtěch Mončák, kpt. Cyril Suchý, kpt. Spusta, kpt. Ladislav Peťko, pprap. Milan Dytrych, npor. v.zál. Jan Osadčí

1. ženijní četa

npor. Šulc, por. Skopal

1. družstvo

Svoboda
Cink
Karban
Kutlvašr
Bahenský
Švadlenka
Uhlíř

2. družstvo

Tomášek
Adamíra
Potoček
Šimon
Matějka
Bláha
Klaban

3. družstvo

Petříček
Stejskal
Šparlínek
Chládek
Čapek
Mrázek
Joukl

radista, řidič

Klement
Költe
Ťukálek

2. ženijní četa

kpt.. Šťastný, npor. Marek

1. družstvo

Jůn
Marhan
Kosa
Imrich
Starý
Janeba
Joch

2. družstvo

Říha
Vašek
Cerman
Chmelík
Springer
Netolický
Ličák

3. družstvo

Zábranský
Coňk
Čálek
Borek
Legemza
Nechanický
Hovorka

radista, řidič

Bošek
Urban
Prokop

Hospodářské družstvo

Hrouda
Novák
Linek
Tvrdík
Macek
Urbánek

Dalecký
Novotný
Svatoš
Duben
Novák
Svatoň

VÚ 1051 Louny

Botka
Čegita
Škulec
Zeman

VÚ 5944 Čáslav

Kyselák
Grygar
Herák

VÚ 6203 Hrdly

Beránek

5. Technické údaje:

druh půdy:

stav těl min podle vnějšího vzhledu:

stav rozněcovačů podle vnějšího vzhledu:

stav trhavin podle vnějšího vzhledu:

z čeho tak soudíte?

ničení min: jakými náložkami?

kam přiloženy?

byla trhavina zničena bez zbytku, či byla rozhozena?

6. Úrazy a příčiny:

7. Zkušenosti a návrhy:

8. Potvrzení o předání: Místní národní výbor v .....
potvrzuje, že jeho zástupce soudruh .....
byl dne ..... 19..... na místě obeznámen s hranice-
mi odminovaného (vyčištěného) prostoru .....

V ..... dne ..... 19.....

Razítko:

Podpisy:

Ing. Jan Pokorný tehdy a dnes

